

ନୀଳକଣ୍ଠ ପଟ୍ଟନାୟକ

ପ୍ରତିଭାପ୍ରକାଶଭେଦନା

ଛାୟାପଟ

ନୀଳକଣ୍ଠ ପଟ୍ଟନାୟକ

—ପ୍ରକାଶକ—

ପ୍ରତିଭା ପ୍ରକାଶ ଭବନ

ବ୍ରହ୍ମପୁର (ଗଞ୍ଜାମ)

—ମୁଦ୍ରାକର—

ଆମର ପ୍ରେସ, ବ୍ରହ୍ମପୁର (ଗଞ୍ଜାମ)

ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରକାଶନ

୧୯୫୯

—ବିକ୍ରୟ—

ରାଧାପଦର ରୂପମ ଧ୍ୱନୀଗନ ୧୯୪୦
 ଶ୍ରୀକ୍ଷାତ । ବଡ଼ ଦିନରୁ ଏହାର ଧ୍ୱନୀ
 ସ୍ୱରର ଆକାଶକୁ ଧ୍ୱଜିଲା ମଧ୍ୟ ମୁଦୁକ
 ଚୋଇପାରିନଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଂଶକୁ
 ନୂତନ କେତୋଟି କବିତା ଏହା ସମ୍ପଦ
 ସମ୍ପଦ କରାଇଲା । ନବ ସମ୍ପଦ
 କବିତା ଶୁଭକର 'ବହୁ ବହୁତ ନିଏ'
 'ମାନବଜଗତର ଅନ୍ତ' ଆଦି ଗାଥା-
 ଲୀନ ଲେଖା ଓ ବିଦ୍ୟା ପଠ
 ପଢ଼ିବାରେ ପ୍ରକାଶିତ । ମୋଟ
 ଜପରେ ରାଧାପଦର କେତେକାଂଶ
 ମଧ୍ୟ ପଢ଼ିବାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

ଶୂନ୍ୟ—

ସୁଗ ସୁନ୍ଦରର ଚାଲେ ଚାଲେ ଯେଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର
ଚାଲି ବାଜେ ଯାଏ, କରେ ପ୍ରସାଦ—

—ଲେଖକ—

ଆଶିଷ ଭଣା	୧
ଶିଶୁ କାମନା	୩
ମୋର ଭଗବାନ	୫
ରାସାର ମାୟା	୯
ସୃଷ୍ଟି ଲତା	୧୩
ଅମୃତ ଶିଶୁ	୧୮
ଅଶ୍ରୁ-କଟ	୨୦
ଆଶା ବନ୍ଧୀ	୨୪
ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ	୨୫
ବନ୍ଧୁ ପଣ	୨୮
ଅନ୍ଧାର ରାତ୍ରୀ	୩୦
ବୁଦ୍ଧର ସ୍ବପନ	୩୨
ବନ୍ଧୁର ବାନ୍ଧବୀ	୩୩
ମୁକ୍ତି ଦ୍ରବ	୩୬
ଶେଷ ପରିଚୟ	୩୮
ମାନବତା ଓ ଆନ	୪୦
କଥା କେହି କହ	୪୩
ସେବକ	୪୫
ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ	୪୭

— ଅଶିଷ ଭିକ୍ଷା —

ଅଳ୍ପ ଶକ୍ତି

ଅଳ୍ପ ନୃତ୍ୟ,

କାଳ ବନ୍ଧୁ ତମ ଆଶିଷ ଧାର

ସ୍ୱଳ୍ପ କଂପଦ

ମଧୁର ପ୍ରାକଟନ

କାହିଁ ଉଠୁ ମମ ଶବ୍ଦର ପାତ୍ର ।

— ୨ —

ସ୍ୱଳ୍ପ ମୋ ଶୁଦ୍ଧ

ବୁଝିବି - କିଛି

ଦୁଇ ବରଦ୍ଧ ଦିନାଳେ

ବିଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ

କଥା ଉଠୁଛି

ସୂକ୍ଷ୍ମ ଜଳଧି ନିବାରଣ ।

ମୁକ୍ତ ଚରଣେ

ମୁକ୍ତ ପ୍ରବଳେ

ମିଶ୍ର ମୋ ଶ୍ରାବ

ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧରେ

ମନା-ମୁହଁରେ

ପ୍ରହରକୁ ବଢ଼େ

କୋଟି ଶିଖା, କୋଟି ଚପଳ, ଚାନ୍ଦ

ଅନ୍ତର ଭରି

ଦେଇ ଦେବ

କାଳ ଦିଅ ତବ ଆଶିଷ ଧାର ।

—୨—

ଶକ୍ତି ତାପିନୀ-

ପାମିନୀ-ସ୍ବରାଜେ

ପ୍ରହର-ବାହୁଣୀ-ଭବନ

ସର୍ବ ମୁଁ ମୋ

ଶେଷିତର ଧାର

ରମ୍ୟ ପୋଷାକ ନାଳେ ।

ଦେବା ନାରାୟଣ

ଉଷାଦ ଚାନ୍ଦ—

ସବେ ମିଶ୍ର ମୋ

ରଜାର ରାଜ

ବେଶର ପ୍ରଜ୍ଞ

ଧୂଳି ତୋ ନୟନ

ସର୍ବ ମୁଁ ମୋର ଚେଷ୍ଟାମଳା

ଅନ୍ତର ଭରି

ଦେଇ ଦେବ

କାଳ ଦିଅ ତବ ଆଶିଷ ଧାର ।

—କ୍ଷିପ୍ର କାମନା

ପାଗଲ ଅଳି ପାଗଲ ମୁଁ ଗୋ

କୁମର ବଞ୍ଚିବେ ନାହିଁ.

ଦୁଃଖ, ସୁଖ ଯତ ପଦ୍ମ ଚକ୍ର ଧାନ

ପ୍ରକଟ ଅନ୍ତେ ମାରିବ ।

ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରାଣନାଶ କୁମେ ନିଶ୍ଚୟ

ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରାଣନାଶ କୁମେ ନିଶ୍ଚୟ

କୁମର ବଞ୍ଚିବେ ନାହିଁ ଧ୍ୟାନ

ଯେ ପଥେ ଏ ନ୍ୟାୟ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଣିବି
 ମିଶାଇ ବହେରେ ଗାଳିବି
 ପାଉଁଶ ଆଳି ମାଲେ ମୁଁ ନରା
 କୁମର ଦୁଆରେ ନାଗବି ।

—୨—

କୁମର ଗର୍ଭେ ନର ଦୁଃଖିଆ ପୁଲିରେ
 ଯଦି ମୋର ଖେଳା ପାଇ
 ଯେତେ ମୁକ୍ତି ଦେଇ ପାରିବେ ପ୍ରଭୁ,
 କୁମର ଅରଚନା ଆଦି ।
 ଧୂଳି—ଅଳ୍ପ କୋଳ ମୁଁ ବୋଲିବି କୁମରେ
 ଉଦ୍ଧାର ବଞ୍ଚେଇ ରବି ଅମ୍ଭରେ,
 ଧୂଳି ଆସି ଦୁଇ ଭାଷା ମାଗିବି
 ପାଠ ଅଞ୍ଜନ ପୁଲି
 କୁମର ଗର୍ଭେ ନର ଦୁଃଖିଆ ପୁଲିରେ
 ଯଦି ମୋର ଖେଳା ପାଇ ।

—୩—

ଧୂଳିର ପରେ ଯଦି ତବ ନର
 ଧୂଳିର ଉପହାସ
 କୁମର ଉପହାସେ ଶୁଣିବି ତେବେ
 ଅକାଶେ ଗାରିକାମଳ ।

ଶୁଣି ପାରିଲେ ଚୋରିକ ହୁଏରେ,
 ତବ ଦେଖା ନବୁ ମୁହାଁର ପରେ
 ‘ସମ୍ଭାଷଣୀ ଘାଣୀ’ ଉଠା ଲମ୍ବାନେ
 ଡେଇଁବ ମୁଁ ବାରବାଟୀ
 ସୁନ୍ଦର ପରେ ପଡ଼ି ନବ ନବ
 ସୁନ୍ଦର ଉପହାର ।

—୪—

ଧଳେ ବକଶି ମିଶିରେ ବସିରେ
 ଶୁଣି ଶୁଣି ଶୁଣି ପ୍ରାଣେ
 ଧଳାକଳା ଘମ ଶୁଣିକ ଶବ୍ଦେନେ
 ସୁନ୍ଦର ଶେଳାଘ ବାଟେ
 ମଳୟ ପବନ, ବୁଲୁ ପଉବନ
 କ ଦେବ ମୋ ଶାଳି କଂଶୁକ ସମ
 ନାଚ ପ୍ରିୟ କୁମେ ଦଉରେ ପଦ
 କୁମ ପାଇଁ ଲଜ ଦେଖିବ ।
 ପାଉଲ ଆଁଶ ପାଉଲ ମୁଁ ଗୋ
 କୁମର ଦୁଆରେ ନାଚିବ ।

—ମୋର ଭଗବାନ —

ସେଇ ମୋର ଭଗବାନ
 ସ୍ବପ୍ନ ଏ ମୋର ଅନ୍ତର ଚଳେ
 ନିତ୍ୟ ଯା' ଅବସ୍ଥାନ ।

—୧—

ମନ୍ଦର ତଳ କାଠ ପାଖାନ୍ତର
 ବସନ୍ତେ ସେ ଭଗବାନ
 ଶୁଭ ଚନ୍ଦନ ଅରପି ତାହାରେ
 ଚୁପ୍ଟି ଲୁଚେନା ପ୍ରାଣ ।
 ଲେଉଟି ନା ତାହା ତାଙ୍କ ଅରସ୍ବ
 ତାଙ୍କ କୁମାରେ ନାହିଁ ମୋର ଜୟ,
 ଦ୍ଵାର୍ଥ, କାମନା, ପାତନା ଯା'ପଦେ
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝୁରେ ଆଶା-ପ୍ରାଣ
 ମୁହଁରେ ସେ ମୋ ଭଗବାନ ।

—୨—

ରୁହେ ସେ ମୋ ଭଗବାନ
 ଚରଣ ମୁଖ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରାଣ
 ଲକ୍ଷ୍ୟ ଚଢ଼ନ ଧାନ

ସୁପ୍ତ ନୟନେ ଅନ୍ଧାର କୋଣେ
ମାଳା ଜପା, ନାମ ଗଣା
କର, ମସିହା ଧ୍ୟାନ ଦାଣ୍ଡି
ଦେବା ମଧୁ ବାଜଣ ।

ଏ ସବୁରେ ଯେବେ ଶୁଦ୍ଧି-ନିଶାଣ—
ଲୁହାଏ କେ, ସେ ମୋ ଦୂରତ ଭଗବାନ,
କରୁଁ ସାଜରେ କ୍ଷେପେ ପା ବୋଇଲ
କରୁଁ ଉଠେ ପା ମାନ—
ସେହି ସେ ମୋ ଭଗବାନ

ସେଇ ସେ ମୋ ଭଗବାନ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପୁରେ ଜଳ ଉଠେ ପା'ର
ମୋ ପଦା ନେଉଥାନ୍ ।
ଅଶା ନରୁଣାର ଶବ୍ଦ ଯାତନା
ସୁସାର-କଣ୍ଠା ଯାତ
କିଛି ବସ ଜୁଳା ପୋଛି ଯିବା ପା'
ପ୍ରିୟ ମଧୁର ବାତ
ଯାତା ଲୁହରେ ମଉ ମାମର
ହୃଦୟ ସରେ ତୋଳଇ ସାରଣ

ଯଦନ କୁଳେ ପୂରୁ ମନ୍ଦରେ
 ଗୋଲେ ପା' ବଣୀ ଭାନ
 ସେ ସେ ମୋର ଭଗବାନ

— ୪ —

ସେ ସେ ମୋର ଭଗବାନ ।
 ଚାକର ନାମେ ଭୁବନେ ଭୁବନେ
 ଶାନ୍ତର ମୁଁ ଜୟ ଭାନ ।
 ଯଦନର ଫେର ଶକ୍ତି ସାଧନା
 ମକୁ ଲେଖି ଥାଳା ଭର
 ଚାକର ପଟେ ଶୁଭରର ମିଳ
 ବାନ୍ଧ ମୋର ଧୂଳା ତର ।
 ଫେଲେ ଥାଏ ପଲ୍ଲି ସେ ମୋର ଚରଣରା
 କହ ପିବନେ ମୂଳର ନଥା ?
 ଥାନ୍ତି ଦୂରେ ଥାନ୍ତି ଅଳ୍ପ ପଦ କଥ
 ଭଣ୍ଡର ଭଗବାନ
 ଭାରେ କବା ମୋର ଭାନ ?
 ଶୁଦ୍ଧ ଏ ମୋର ଅନର ଚକଳ
 ନିଜ ପା' ଅବସାନ ।
 ସେଇ ମୋର ଭଗବାନ

— ଛାୟାର ମାୟା —

କାହାଣୀ ଏଇ ଯେ ଛାୟା
 ବଳରୁ ଉଦ୍ଭବ ବିକଳ ହାଲୁକା
 ରକ୍ତର ଚକ୍ରାନ୍ତ ମାୟା !!

—୧—

ନିଶୀଥ ଶୟନେ ନଦୀରେ ପ୍ରବଳ
 ସୁନା ଗୁଳିର ନାଟ
 ତରଙ୍ଗେ ତହିଁ ଚିତ୍ତ ଲାଗି ଥାଏ
 କେବଳ ସୁନା, ଛାୟା, ପାଟ,
 ସଜାଗେ ଦେଖେ ସେ ସମୟେ ଯେ ଶାଲ
 ଶୂନ୍ୟର ମହା ମାୟା !
 କାହାଣୀ ଏଇ ଯେ ଛାୟା ?
 ଶୁଦ୍ଧ ଜଗତର ରାଜା ଥାଏ ଏବେ
 ମାୟା ମନୋରାଜା !

—୨—

ନନ୍ଦା ପ୍ରବନ୍ଧାନେ	ସୁସ୍ତି ଏତାଇ
	କର୍ମର କୋଳାହଳ—
ଶଙ୍ଖ ବଜାଇ	ସୁସ୍ତି-ତଳରେ
	ତଳାଏ ସେ ଯେଉଁ କଳ
ତରବର ପାରେ	ରଜନୀ ତମିରେ
	ବସିଲେ କଳନା କର
	ଲଗେ ସେ ସପନ ପର ।
କାହାର ବୁଦ୍ଧି	ଏତେ ତରୁଣିକା
	ରତନ କା ଶ୍ରୀରାମ ପର !

—୩—

ଦୁର ଅନ୍ତରେ	ମନ ପଡ଼ି ଆଜ
	ଶୈଶବ ସାର ବୁଲ
କୋଟିଏ ସରସ	ଅନ୍ତରେ ବୋଲ
	ଶେଷେଇ ଯେତେ ଧୂଳ
ତଳିଅଛି ମୂଳ	ଆଜ ନବ ସବୁର
	ରହିଛି ତା ଶ୍ରୀରାମ ପର,
	ସବୁ ଚିନ୍ତା ପାଏ ଦୂର
କାହା ଧର୍ମରେ	ପାଇଥିଲ ଏତେ
	ବାହୁବ ଅନୁରାଗ !!

ପୂଜି ଗର ଏ	ମଂସ ଶରୀରେ
	କାହାର ସେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ।
ସୁନ୍ଦର ତଳ	ନବ ଘୋଷିବନେ
	ରସାଣେ ମାଟିର କାୟା !
ନରୁଣୀ-ଅପାଗେ	କାହାର କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ-
	କାଠି ହୁଅଇ ଏ ଗୁଣ
	ଉଠଇ ପ୍ରଣୟେ ମାତ
ଜୟ ନୟାର	ଅନ୍ତମେ ପାର—
	ପଳ— ଅନୁଚାପ ଗାତ ।

ଆସଇ ବସନ୍ତ,	ସୁନ୍ଦର କୋକିଳ,
	ଧୂଟଇ କୁସୁମ କଳ,
ତପନା ତମକ,	ପ୍ରତାପ ଆଲୋକ,
	ଶରତ ଉତ୍ତର ଝୁଲ
ତଳଣି ପକଳ	ହଳିଆ ଏ କାଣ୍ଡ
	ଦୁଇ ଅଞ୍ଚଳର ଶରେ
	ସପନ ସମାନ ଧୀରେ
ସୁଧିବୁଲେ ଖାଲ	ଭୂସା-ତରଣୀଟି
	ସଂସାର ଜଳଧରେ ।

—୨—

ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତ

ପାହାଚ ଏ ଗୁମ୍ଫା

ମାୟାର କୁହନ ପଥ

ଶକ୍ତି ଶକ୍ତି

ରକ୍ତର ରକ୍ତ

ବସେ ସରଜନା ନର-

ନନ୍ଦନ ନାମା.

ବାସକ ଖେଳା,

ଚାହାଣି ତରଣ ତଳେ

ବନ୍ଦ ମୁଁ ଅବରଣେ.

କେତକ ମୁଁ ଅଶ୍ରୁ

ସେ ପ୍ରସା ଆବାସ

ଶକ୍ତି ଏ ମହାବଳ ।

—୨—

ସେ- ପ୍ରସା ତଳେ

ସେଇ ମାୟାବଳେ

ଅଶ୍ରୁ ଶାବନ ପାତ୍ର

ଶୁଭ ଶିବ ମୁଁ ଗୋ

ରକ୍ତ ରକ୍ତ

ଶକ୍ତି ଶକ୍ତି ପାତ୍ର,

ଅନନ୍ତ ଏ ରକ୍ତ

ନନ୍ଦନ ପା' ପ୍ରଭ

ଅଶ୍ରୁ ତା ଗୁମ୍ଫାଗାର

ନନ୍ଦନର ରୂପ ତାର

ଦୃଶ୍ୟ ରକ୍ତ ଭୂମି

ଦାର୍ଶନିକତ୍ବେ,

କର ନାହିଁ ତଳାର ।

— ସୃଷ୍ଟି ଲୀଳା —

କଣି କୁମ ଅଭିପାନ ?

ସୃଷ୍ଟିର ଲୀଳା

ମହା ସ୍ତମ୍ଭାବେଷ

କିଏ କୁମେ ଉଭୟାନ ?

ସୁଗ ସୁଗାଳ

ନିରେଷି ଦେଖିବୁ

କୁମର ଏ ପାସବାରରେ

ସେତେ ସେ କୁମ

ଚରଣ ଶେଷିତ

ଦୃଷ୍ଟି ଅଟେ ପାରେ,

କିଏ ଏ ସେ ପୁଣି

ଭୈରବ ଭବେ

କୁମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁଅ

ନିଜେକ ପରେ

ଗୁରୁ ଦ ଉଆ

ଲକ୍ଷ୍ମୀବ ତାର କୁମ,

ସବୁ ତ ଅଟେ

ସବୁ ଉଦ୍ଧାର

ପବୁ ଅନନ୍ତ ଦେବୁ

କାହା ପାଇଁ ତେବେ

ପୌରୁଷ ନାବେ

ଟେକ ଚୀନାଂଶୁ କେବୁ ?

କର୍ପା କୁମ ଅଭିଯାନ
 ମୁଣ୍ଡର ଲୀଳା ମହା ସମାବେଶ ?
 କିଏ କୁମେ ଭଗବାନ ?
 ପରୁ ତ ଶଶିକ ଲୀଳା !

କି ଆଗେ ଜୀବନ
 ଗଢ଼ଇ ଭରମେ
 ନିତ୍ୟ ପ୍ରାପାଦ-ଶିଳା ?

କୁମର ବଶେ କୁମର ଆଲୋକ
 ରତନ ଦେ ଉତ୍ସବ
 କୁମର ଚମିର ପୋଛି ଦିଏ ଶୁଦ୍ଧ
 କରଳ କର ପଛବ ।
 କୁମର ଦୃଷ୍ଟି କୁମର ଧ୍ବଂସେ
 ବାଳ ହୋଇଯାଏ ଚୂନା
 ସୁଖ ଦୁଃଖର ଦୁଃଖ ସୁଖର
 ଦୁଃଖ ଦୁଃଖର ନମୁନା,
 କପାଳି ହେ ତେବେ ବସ୍ତ୍ର ମାନବ
 କରି ବସେ 'ହାହାକାର'
 ଗୌରବ, ସୁଖ ପାଇଁ ଅହମିକା,
 ଲଢ଼େ ମାତ୍ର ଅସି-ଧାର ।

ଯେତେ ଭାବେ କହିଁ ରେଉଁକି ମନେ
 ସଂସାର ମୋର ହୃଦେ
 'କିଏ ଭାବେବାନ' 'କିପାଇଁ ହୁଏନ'
 ପ୍ରଶ୍ନ ମୋ ପ୍ରାଣେ ପୁଣି ।

ହୃଦୟ ଯେତେ କର୍ମର ଜାଲ
 ଶିଥିଳେ ମୋ ଅବସ୍ଥା,
 କିଏ ମରମେ କହିବୀ ନାମେ
 ଶବ୍ଦ କାର ଭେଦେ ରବ ।

'କିପାଇଁ ହୁଏନ' 'କିପାଇଁ ମାନବ'
 ଭୁଲେ କିଏ ପ୍ରାଣେ ରହ
 ଯେ ପ୍ରହମେ ସଂସାରେ ଧୂଳି
 ଗୁଡ଼ିକିଏ କିଏ ଚଢ଼ି !
 ମୟା ମତା ବନ୍ଧନ
 ଜଳ ଗହମାର ପଶେଇ କିପାଇଁ
 କେଉଁ ପେଟୁ ରହିନ !!

ସାବଧାନ ହୁଅ ମୁଁ ମନେ
 ରକ୍ଷାଳୟ ଏ
 ସ୍ୱର୍ଗ ହୁଏନ
 ନଈ, ନଈ ଏସ୍ତ ଜନେ ।

ଖେଳିବାକୁ ଏହି ଝଟନ ଅପିଛୁ
 ଖେଳିବାରେ ଗାର ଦାଗ'
 ମୁକ୍ତି ଦାତନେ କପାଁ କାନ୍ଦଇ
 ଭଗବାନ ନାମେ ଶୁଦ୍ଧ ?

ଭଗବାନ, ଯଦି ପଠାଇଛ ମନ୍ତ୍ର
 ଖେଳିବାକୁ ଏଇ ରବି
 ନିର୍ଦ୍ଦୁମ ଲମ୍ପେ ଭେଦିବ ନାଶକ
 ଶକ୍ତିର ଗଞ୍ଜରବେ ।

ଦୁଃଖ ସୁଖ ମୁଁ ହୁଏ ସଂସାରକ
 କାନ୍ଦ କନ୍ଦାଇ ଜନେ
 ଶିଶୁ ଚରଣେ କୁଲବ ନିଶିଳ
 ଗାନ୍ଧ ଗୀତ ଭଲ ବନେ ।

ଦୁଃଖର ଦେହେ ଦୁଃଖ କଷଣ
 ଅମୃତ ପାତ୍ରବାରେ
 ହେମର ପୁଲକେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ପିତ
 ଅନାହିଁ ମରଣ-ତାରେ

କୁମେ— ଥାଅ ଦୁଃଖ ଭଗବାନ
 ଝଟନର ଶେଷ ପରଦାର ପାରେ
 ହେଲେ ହେବା ସମାଧାନ

— ଅମୃତ ଶିଖୁ —

ମାନବ ସଦ୍‌ଭାବେ ଅନୁଚ ଶିଶୁ

ମୂଢ଼ ଗାଳ ନେ ଗାଏ !

ଅବଶ୍ୟକ ପଦ **ମୂଲ୍ୟ ବିଧାନ**

ଶୋଭନା ହେଉ ନେ ଦାଏ ?

ଅନାଥ ପୁରସ୍କାର

ମାତୃ ମାତୃ ମାତୃ

ସୁଂସର ଶତ

ସାଗର ଉପରେ

ପାଲଟି ଲେଟଣି ପାସ !

ମୁଖରେ ତେବେ କାହିଁ ?

ଅମର ଶିଶୁର

କଣ୍ଠେ କେ ଝୁନେ

ମୁଖର ଗୀତ ଘାଇ ।

— ୦ —

ମୁଖର ନାମ

ଯେତେ ବସ୍ତୁଟିକ ।

ଉଠଇ ପରାଣ ସୁରେ

ବୃତ୍ତପାଏ ମୋର

ନାବନର ଧୃତ

କାଦ କରୁଣ ସୁରେ

କିନ୍ତୁ ଲୁଚଇ

ଘସାର ପାସ,

ଅମୃତ ଲାଗେ ଖାସ,

ମହା ନିମିରର

କିନ୍ତୁ କଳପି

ଶିଶୁରେ ଶୋଣିତ ଧାସ

ମୁଖ ଶୁନନା ଚଳେ

କଦାସେ ରେ କଦ

କିପରି ଖେଳେ

ପ୍ରାଣ ଉଦ୍ଧୃତ କୁତୁହଳ ?

— ୩ —

ଅମୃତ ଶିଶୁ,

ହୃଦୟରେ ତେଣୁ

ଆଗତ ମରଣ କଥା

ସିଂହ ଦିଗନ୍ତ

ସ୍ଵରାଜ ଗୋକୁଳ

ଅନୁଭବ-ଆଶା-ମଥା ।

ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ

ଅଜଣା ଅମର

ଚରଣ କାମନା ଧରି

ଅନନ୍ତ ଶାବନ

ତଳେ ଟେକି ଦିଅ

କରସ୍ଥ ପତାଳାବଳୀ

‘ସୁଧା କନ୍ୟା’ କଥା

ସ୍ଵଳ୍ପ ସ୍ଵଳ୍ପ ମନେ

ଲୁହ ପାଞ୍ଚ ଦେବେ

ଧୂସର ସ୍ଵରାଜ ବ୍ୟଥା ।

— ୪ —

ଜୟ ଜୟ

ପବନ ଶବ୍ଦ—

ଅନୁଭବ ଅବସାନ

ବୁଦ୍ଧି କେବେ ବୁଦ୍ଧି

ମୁଖରେ, ଚାହା

ଶାନ୍ତର ସମାଧାନ ।

କର୍ମ-କଠିନ

ପ୍ରାଣ-ମରଣର

ଦିନା ରାତ୍ରି ମୁହ—

ସାବନର ଶେଷ

କଷ୍ଟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ !!

କର୍ମରେ ବା କର୍ମ ସୁଧା ?

ମୃତ୍ୟୁ ନରାଣ ନାହିଁ,

(ପଞ୍ଜି) ଅବସାନ, ଶ୍ଵାସ,

କାମରୂପ ପଣ

ଅଳେ ପାରେ କହି ଥାଇ ।

—୧—

ଅସ୍ବଦ ପୀଡ଼ିତ ପଞ୍ଜବନେ ଆନି
 ପାଏ ମୁଁ ଜଗତେ ପାଦା
 ସବୁର ମୂଳେ ତ ଅଶ୍ରୁ ଦେଇଛି
 ଦୋଇଛୁ ମେ ମୋର ପାଦା ।
 ଅଶ୍ରୁ ଦେଇଛି ଗଞ୍ଜର ପରଶ,
 ଅଶ୍ରୁର ଅନ୍ତେ ଉଦାର ହରଷ,
 ତେଣୁ କି ଜବନ ପଶୁ ବରଷି
 କେବଳ ଅଶ୍ରୁ ମାଗି !
 ଅଶ୍ରୁ ସେ ମୋତେ ଉଲ୍ଲସରେ !

—୩—

ପଞ୍ଜବନ ରତେ ଆସିବ ସେ ଜଗ
 ଅନୁତାପ ଲୁହ ଝରି
 ଅଶ୍ରୁ ପ୍ରବାହେ ଦାସ ଶବନର
 କଳଙ୍କ ଧୋଇବ ପଶୁ !
 ଅଶ୍ରୁ ପ୍ରବାହେ ଚରଣ ଶବନ
 ମୁହର ପିତା ଗୋ ସଜନ ନୟନ
 ସୁକୁ-ଚର୍ପଣ ଲଭିବ ଆତ୍ମା
 ଓଡ଼ି ଆଖି ଲୁହ ଜାରିଗ ।
 ଅଶ୍ରୁ କି ତେଣୁ ଉଲ୍ଲସରେ ।

— ୧ —

ପାରା ଜୀବନର ଅଶ୍ରୁର ଖଟ,
ଅଶ୍ରୁର କାରବାର
ଅଶ୍ରୁ ବନା ତ ସିଦ୍ଧିର ଶପଥ
ନାହିଁ କାହିଁ ଦୁନିଆର
ତୋହୁ କଦ ବୁଝେ ଅତି ଲଜଜନ
ନର ପାଇଁ ମର କର କହୁ କାମ,
ରଚି ଦିଅ ଲୁହ ସଜ୍ଜିତ ମୋ ପାଇଁ
ସଫାର ତରୁ ଶୁଦ୍ଧ ।
ଅଶ୍ରୁ ସେ ମନେ ଭଲ ଲାଗେ ।

— 4 —

[illegible]

—ଆଶା ବଂଶୀ—

କୁନ୍ତଳ ପଦ ନୃଚକ୍ଷୁଷା ନବନ ପ୍ରାନ୍ତରେ
 ନୀତ ମୋର ଶୁଭ୍ର ନୟନର ପାରେ ଧାରେ,
 କୁନ୍ତଳ ପଦେ ଶୁଭ୍ର ପଦେ ପାଇଁ ନୟନର
 ଶୁଭ୍ରୀର ଚନ୍ଦ୍ର ଧର ମନ୍ତ୍ର କୁମ୍ଭ ପାରେ ।
 କୁନ୍ତଳ ପଦ କୁନ୍ତଳନ ଏ ବିଜ୍ଞାନ ମୁନି
 ବୋଧ ଦିଅ ଶୁଭ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ମୋ ଲବନ ମୁଖେ
 ଦିଅ ଶୁଭ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ନୟନ କାନନ
 ଅପ୍ତ ପାଞ୍ଚମାସ ବନ ଏ ନୃତ୍ୟ ବୁଦ୍ଧେ ।
 କୁନ୍ତଳ ପଦ ଶୀତ ପୌଷେ କୁଳନ ଅନନ
 ତର ମୋର ଦନ୍ତ ଏକ ଶୀତାର୍ଦ୍ଧ ଶରୀର
 ବିଜ୍ଞାନ ମୁଖପଦ ସେ ତୋ ଅନ୍ତର ମୁଖେ,
 ଶୁଭ୍ର ପଦ ଶୁଭ୍ର ଏକ ନୟନର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ।
 କୁନ୍ତଳ ପଦ କମଳର ପୂର୍ଣ୍ଣ କବ୍ଜର
 ବାହୁ ଚଳେ ନିତ୍ୟ ମୁଖେ ଚେଳିଣୀ, ଚେଳିଣୀ ।

ରିଶା ମୋର ନିଜ ଚର ସ୍ମୃତିର ବୃନ୍ଦ
ବାଜୁ ନିଜ ଚର ନାମେ ମୋର ମଧୁ ବଣୀ ।

—୨—

ବାଜୁ ଆଜି ମୋର ଆଶା ନାମେ ବଣୀ
ଶୁଣି ମୋର ଜୀବନର ନୈରାଶ୍ୟ-ଭରଣ,
ଶୁଣି ଅବ୍ୟାଧି ଲଳିତା ଶିଶୁ, ଥରେ ବନ୍ଦି
ଶୁଣିଲେ ବୈରାଗ୍ୟ-ପଣ୍ଡା ଏ ତାଳ ଶୁଭ୍ର ।
ଆଶା ସିନା ଜୀବନର ଉଲ୍ଲାସ ଯୋଗାନ
ଝୁଲିଲେହେଁ ତାପ ଶାପ ଚହଁ ଦେଲେବେଳେ
ମୃତ୍ୟୁର ଘୈରବ ରବି ହୁଏ ପ୍ରେମଗାନ
ଆଶାର ଲଳିତ-ରାଗ ଲାଗି ଅବହେଳେ ।
ଗାଏ ଗୋ ଆଶା ସୁନ୍ଦରୀ, କୁମରୀ ସ୍ଵାଗତ
ସୁମଧୁରେ ଏ ଅନ୍ତର ପୁରେ ଆଜି ମୋର ।
ଅର୍ଥ ହୁଏ ପଡେ ତବ ପ୍ରାଣର ପାବନ
ଭୁଲିବାକୁ ଦୁଃଖ ଏ କାନ୍ତି, ଗୁଣ ଘୋର ।
ଶବ୍ଦ ବଜୁ ଶବ୍ଦ ମୃତ୍ୟୁ ହୃଦ୍ରେ ପଡେ ଶିରେ
ତବ ଗୀତ ଗୟାୟାସ ମୋର ଏଇ ବଣୀ ।
ବସନ୍ତ ବାସନ୍ତୀ ଥୋଇ ଲବଙ୍ଗର ପାଦର
ଧୂସ ପାଶୁବାରେ ହେଲେ ଲମ୍ବତର ହସି ।

— ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ —

ପାପ ପାପ କୋଲି	ଶାନ୍ତର ଶୁଖଳ
	ଗଳାରେ ନହୁଅ ଆଉ !
କର୍ମବ୍ୟ ପଥେ	ନୋ ଶବ୍ଦନ ରଥ ।
	ତେ ବୁଝ ଭାବିଯାଉ ।
ପୁଣ୍ୟମୟ ଏ	ବିଶ୍ୱ କୁବନ
	ପୁଣ୍ୟର ମହା ବେଦ
ପୁଣ୍ୟର ଶଙ୍ଖ	ଧୂଆଁ ନିଳାଦେ
	ଉଠଇ ଅକାଶ ଭେଦ
	ଯେ ନାଦେ ପଶାଳ ପରଶ ଚନ୍ଦ୍ରୀ
	ମୁକ୍ତିର ମହା ମନ୍ତ୍ରରେ ମନ୍ତ୍ରୀ
କାୟ, ମନ, ବାକ୍ୟ—	ପାରବତ ପୁଅ
	ସମ୍ଭରେ ଧାଡ଼ିଯାଉ ।
ପାପ ପାପ କୋଲି	ଶାନ୍ତର ଶୁଖଳ
	ଗଳାରେ ନହୁଅ ଆଉ ।

— ୨ —

ପାପ, ପୁଣ୍ୟର	ନାହିଁ କିଛି ନାହିଁ
	ବିଶ୍ୱରୂପ ବିରାଜିତ,

ଜଣେ ଯାକୁ ବୋଲେ— ପାପ, ଆନ ଚନ୍ଦ୍ର
ଅବନେ ଗୁଣ୍ୟନ୍ତୀ ।

ପାପ ଗୁଣ୍ୟର ସୁଦୂର ଉପରେ
ମୁକ୍ତିର ନାମେ ଦେ ପଡ଼ାଳା ଥରେ
ସେ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ପଥର ପଦ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ
ବନ୍ଧେ ବନ୍ଧର ଆତ୍ମ
ପାପ ପାପ ବୋଲି ପାପର ଶୁଦ୍ଧ
ଜଳାରେ ନଦୀ ଆଉ !

ମୁକ୍ତି ପବନେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାରେ—
ସୁଖ ଚାହା ଏକ ପୁଣ୍ୟ
ଜନତାର ପାଶେ ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ଯା—
କଥା ସେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ।
ଆଉ ଯେତେ ଚକ ପାପ, ପୁଣ୍ୟ ପାଇଁ
ବଡ଼ ବଡ଼ ପୋଥି ଯାଇଥିବୁ ଗାର,
ନାହିଁ କାନ ପାତ ନେବା ପାଇଁ ଗୁଡ଼
ଆଉ ସବୁ ଦୂରେ ଆଉ
ପାପ ପାପ ବୋଲି ଶାପର ଶୁଦ୍ଧ
ଜଳାରେ ନଦୀ ଆଉ ।

— ବିଶ୍ଵ ପର୍ବ —

ଧର୍ମରେ ଧନ ଏ ଯେ ପରାଣୀ
ସବୁଥାଏ ଧର୍ମର ସରାଣୀ ।

ସୁଗ ସୁଗ ଯେତେ ଯେତେ ଝଡ଼, ଝଟ୍ଟା, ଚଢ଼ିକ,
ଝେର, ଖୋର, ଡାହାଲାର, ଜର, ହର, ମଡ଼ର
ତରୁଣ ଚାଡ଼ନା ତଳେ
ସୂର୍ଯ୍ୟର ଶିଖା ଜଳେ
ଧର୍ମ ପରାଣେ କାହିଁ ଅଧରମ ଭରଣୀ ?
ଧର୍ମରେ ଧନ ଏ ଯେ ପରାଣୀ ।

— ୨ —

ଚଳ-ଚଳ ଖେଳନ୍ତର ଭୁବନ
 ଅନ୍ତର ଆଲୋକର ମିଳନ,
 ଏକୃତ ଅଲୋକ ଦେଲେ ଧର୍ମର ସ୍ୱରୂପ
 ଅନ୍ଧାର ଭିନ୍ନ କେବେ ପୂର୍ବର ସ୍ୱରୂପ ?
 ଗାଈ, ପୁଣ୍ୟ, ଭଲ, ମନ୍ଦ,
 ଲଭ, ଜୟ, ଦେବେ ଛନ୍ଦ
 ସୂକ୍ଷ୍ମର ଗୁଣଗୁଣ ଏ ସକଳ ମିଳନ
 ଚଳ ଛବି ଖେଳ ଭର ଭୁବନ
 * * * *

— ୩ —

ଦେଖ ସନାତନ ପାମିକ ଦେ,
 ନାଳ ଟେକି ନାଚ କୁମେ ପା ଉପେ
 ସୁର ଶୁଣି ବାହୁଛୁ ସେ ସାତସୁଧା ମାରକୀ
 ପୁତ୍ରାର ନାଚ କୁମେ ପାଳି ନାଳ ଭୁଜକୀ,
 କୁମେ ପିଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦେ ପାଳ
 କେ ନାଟୁଆ କେ ବାୟୁକ
 ବନ୍ଧୁ ଧରମ ଶାଳେ ସମ କୁମେ ଭୁଜକୀ ।
 ଦେଖ ସନାତନ ପାମିକ ଦେ !

— ଅତୀତ ଗାଥା —

ହୃଦେ, ଅତୀତ ନ ଯା ମନ ଭୁଲି ।
 ଶୁଣିଲି ଶ୍ରେଣୀ ତଳାପେ ଗର୍ବ ଲେଖିତ ହାସେ
 ସ୍ଥାନା କଳପନା ବୁଝେ ବୁଲି ।
 ହୃଦେ, ଅତୀତ ନ ଯା ମନ ଭୁଲି ।

ଆଜନମୁଁ ଅବିରାଗେ
 ଆଜି ଯାଏ ଯେତେ ଯେତେ
 ଶଢ଼ିତୁ ଜୀବନ ସାରା ବୁଲି ।

ପବୁର ସେ କୋର ମୂଲ
 ମନୋହର ମଞ୍ଜୁଳ
 ତର ସୁଖମୟ ଶୁଣି ବୁଲି

କି ଥିଲୁ ତୁ ହେଲୁ କଥନର
 ସେଇ ତୋର ଇତିହାସରେ
 ସୁଖର ସେ ମଧୁସ୍ବର ଶୁଣି
 ହୃଦେ, ଅତୀତ ନ ଯା ମନ ଭୁଲି ।

ହୃଦୟର ଖାଲି ତୋର
 କଳ୍ପନା ଥରଥର*

*ମଞ୍ଜୁଳା

ଯେ ଯାଏଁ ତୋ ଦ୍ଵାରେ ନାହିଁ ଆଗି,
 ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଜା ବର
 ଶଶେ ଯାର ପରିସର
 କର୍ମ-ଲେଖନୀ ପଞ୍ଜି ରଖି ।
 ଅଗତ ନିଜା ଅନ୍ତରାଳରେ
 ନିଜ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣ ଏ
 ଧରି କାଳ ଦେଖ ଦାରେ ଭୁଲ ।
 କି ନର, ଅଗତ ନ ଯା ମନ ଭୁଲ ।

ଗଗନ ବିହାରୀ ଚେନ-
 ଶବ୍ଦ ଏ ମଥା ଟେକ
 ବିନରେ ମଧୁରେ ବ୍ୟୋମ ଧାରେ
 ଅଗତ ଚାହାର ତୋର
 ଛୁଟି ହେଲେ ଅନ୍ତର
 କି ନିଜର ତ ଗତ ଗତ ଦାରେ ।
 ଅଗତ ତୋ ଶିଖର ରେ
 ଅଗତ ତୋ ରତନ ରେ
 ଉଦୟର ଶରତ ଶତ୍ରୁ ।
 ଭୁବେ, ଅଗତ ନ ଯା ମନ ଭୁଲ ।

*ପିଲାଏ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ାଇବା କାଗଜ ଚକ ।

— ସୁଖର ସ୍ଵପନ —

ଜଗତର ଜନମ ଲୋକ ପବିତ୍ର ମାନବ
 ସୁଖ ପାଇଁ ଅବନୀତ ରଚନା ଆହୁର
 ଦୁଃଖର ଦୁନିଆଁ ପରେ ଜନ୍ମ ଦିନା ବାର !
 ଶେଷ, ଶେଷ, ଜଗ, ବ୍ୟାଧି-ଧୂଳି, ମାଟି ଘାର !!
 ବିଶ୍ଵନାଥୀ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଚକ୍ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା,
 ପାପ, ତାପ, ଅଭିଶାପ, ମରଣ, ପାତକ
 ମୃତ୍ୟୁର ମୃତ୍ୟୁର କରେ ଆନନ୍ଦ,
 ନିଳ ପଳ ବାଳକରେ ଆଧୁଷ ବରଣ ।
 ଦୁନିଆର ପ୍ରକୃତି ଅବର ଉଦ୍ଧାର,
 ଶକ୍ତିର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଆଶା, ଅସୀମ ମୁଦୁର ।
 ବହୁଧା ଅନାର, ବହୁଧାନ ବର୍ଣ୍ଣମାନ,
 ଅନାର ବୁଦ୍ଧିଶା ବାହନୁ ବହମାନ ।
 ତଥାପି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନର ରଖିବ ଆଜି
 ସୁଖର ସ୍ଵପନ ଦେଖି ଅନ୍ତର ଅନାର !

— ବିଶ୍ବର ବାସକଣା —

ଜାଣେନା କା ପାଇଁ ଜାଣେନ

ଜାଣେନା ତ ଜାଣେନା.

ମୋର ବୋଲି ଯେଉଁ ପାକୁ

ସେ ତ ମନେ ରୁହେଁ ନା :

ବାଲୁ, କୈଶୋର, ଯୌବନ

ସୁଗ, ଶାନ୍ତି, ସ୍ତ୍ରୀ-ବନ୍ଧ

କାଳ ନୟା କୁଳେ ଆସେ

ରାତି ଗୋଟି ଗୋଟି ଥିଲା

ବଦାଏ ମୁଁ ଏକ ଏକ

ତର ସାଥୀ ମନେ ତର

ଗୋଟିଏ ତ କାହିଁ ବଦ

ମୋର ପାଇଁ ରୁହେଁ ନା ।

ଜାଣେନା ତା ପାଇଁ କାଣେ ଜାଣେ ନା ।

ନୟନର ଲୁହ ଧରି
 ବୁଲିବା ଦାରେ ଦାରେ
 ଅନ୍ତର ଅସୀମ କଥା
 କହିବି କାହାରେ !
 ଦେଖେ ବୁଲି— 'ଫଳ କାନ୍ଦେ,
 ଧନ କାନ୍ଦେ, ରଜା କାନ୍ଦେ,
 ବିରାଟ, ପ୍ରେମିକ, ସାଧୁ
 କେ ନ କାନ୍ଦେ ପା ଦନା ।
 ଜାଣେନା କା ପାଇଁ କାନ୍ଦେ ଜାଣେନା

ଶ୍ରେଣୀ, ଶ୍ରେଣୀ ଦଳଦଳ ଭ
 କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଭାବେ,
 ମର କାନ୍ଦୁ ଶୁଣିବାରେ
 କା'ରେ ପୁରୁଷତ ।
 କେବେ କି ରେ ଏ ଭୁଲିନେ
 କାନ୍ଦିବାକୁ ଶବ୍ଦ ଜଲେ ?
 ଲୋକେ ଭାବେ ଶୁଣେ
 ବିଶୁଦ୍ଧ ବାଜେଣା !!
 ଜାଣେନା କା ପାଇଁ କାନ୍ଦେ ଜାଣେନା ।

— ମୁକ୍ତି ଛନ୍ଦ —

ଧର ଧରା ଧୂଳି ମୁଠି
ରହୁ ମାଣିକ୍ୟ କୋଠି

ସରଳ ପାରିଲୁ ସୁଖେ ଯହିଁ ହେ
କୋଟିଏ ମମତା ମନେ ବଢ଼ି ହେ
ମୁକ୍ତି ବିରାଜେ ମୋର ଚର୍ଚ୍ଚି ହେ ।

ହୃଦୟ ଅନଳ କହ
ରସର ରସନ କହ

ନନ୍ଦନ ବଳେ ଭାଗିଦାର ପହିଁ ହେ
ଅନୁଭାବେ ନ ହୋଇଲୁ ଦଳି ହେ
ମୁକ୍ତି ବିରାଜେ ମୋର ଚର୍ଚ୍ଚି ହେ ।

ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପରିବାର
ହୃଦୟ ହୃଦୟ ଧାର

ମିଶି ମାୟା କେନ ଧର୍ମ ହେ
ଲୋକେ ଉଠିଲୁ ବ୍ୟଥା ଜନ୍ମ ହେ
ମୁକ୍ତି କେବେ ମୋର ଚକ୍ଷୁ ହେ ।

ଶୈଳୀ ବାଦଳ ଯେ
ଅନନ୍ତକାଳ ଯେ

ଆସିଲେ କରନ୍ତୁ ବ୍ୟଥା ଛୁଇଁ ହେ
ଅନ୍ତର ପ୍ରାୟ ଗାଥା ଗାଇ ହେ
ମୁକ୍ତି କେବେ ମୋର ଚକ୍ଷୁ ହେ ।

ମନ୍ତ୍ରୀ କେନ ମୁକ୍ତି
ମୁକ୍ତି କେବେ ମୋର

ଅନ୍ତରେ ମାନସ ଯେବେ ରହି ହେ
ରକ୍ତର ଲଳା ଯାଏ କହି ହେ
ମୁକ୍ତି କେବେ ମୋର ଚକ୍ଷୁ ହେ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସୁରଭି ତଳେ
ତନ୍ମୟ ଆଶା ତଳେ

ଦିବ୍ୟ ମଳୟ ଉପ ବାହୁ ହେ
ବାହୁ-ଲୋକେ ବୁଝିଲୁ ରହି ରହି ହେ
ମୁକ୍ତି କେବେ ମୋର ଚକ୍ଷୁ ହେ

ଦୁଖ ତାପ, ଅପମାନ

କରୁକର ଦମାନ

ପ୍ରମାଦ ପ୍ରପଦେ ଧାଇଁ ଯହିଁ ହେ

ଖେଳ ପ୍ରାଙ୍ଗଣ କରେ ମନ୍ଥା ହେ

ମୁକ୍ତି ବିରାଜନ ମୋର ଚକ୍ଷୁ ହେ ।

ଲଜାର ଅଟ୍ଟହାସେ

ଝଙ୍କାର ସ୍ବପ୍ନ ପାଶେ

ଧରଣୀର କମ୍ପନେ ରହୁ ହେ

ବିଶାଳ ବାଳିଷ୍ଠ ମୋର ଯହିଁ ହେ

ମୁକ୍ତି ବିରାଜନ ମୋର ଚକ୍ଷୁ ହେ ।

ଧର, ଚର, ତୋର ଦାସେ

ମାୟା, ମୋହ, ସେନୁ ପାଶେ

ନିନ୍ଦ୍ୟ ନୃତ୍ୟ ପାଜ ଯହିଁ ହେ

ସ୍ବର୍ଗାକାଶେ ପଥ ସେହୁ ହେ

ମୁକ୍ତି ବିରାଜନ ମୋର ଚକ୍ଷୁ ହେ ।

ଜୀବର ମୁକତି ଲାଗି

ସୁନାର ପରାଧ ଶୁଦ୍ଧି

ଧୂଳି ସାଥେ ଭୂଳା ହୁଏ ଯହିଁ ହେ

ବିଚିତ୍ରାକାଶେ ପରା କହୁ ହେ

ମୁକ୍ତି କି ବିରାଜନ ମୋର ଚକ୍ଷୁ ହେ ?

— ଶେଷ ପରିଶ୍ରାମ —

ଆସିବୁ ମିନା ଖାଲି ତରଣ ଶ୍ରେଣୀ ମାଣି
 ଠେଲିର ଯଦି ଠେଲି ନଦେଇ ଦେବ, ସୁଖୀ,
 ନ ପୂରୁବ କି ଶୁଳି
 ମୋର କାମନା ଥାଳ ।

ତରଣାଦାତେ ତର ଶ୍ରେଣୀ କି ନାହିଁ କଣି ?
 ଆସିବୁ ମିନା ଖାଲି ତରଣ ଶ୍ରେଣୀ ମାଣି !

—୨—

ମୋ ଆଶା-ତରୁ ତଦି କରୁଣା-ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ
 ଶୁଣିଲେ ସ୍ବପ୍ନ, ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ତର ତା ଚଳେ

ଆଗାର ଅନ୍ଧାର

ନ ଦିଏ ଜଣା ତାପ ।

ଆଗା ଲଳିତା ତଳେ ଅଶ୍ରୁ-ଶିଖା ଜଳେ
ଭସିଲେ, ସବୁ ନବୁ ଧରୁ ତର ତା ତଳେ

—୧—

ପାପର ପଥେ ଅବା ଗୁଣର ପଥେ ନଅ
ଦେଖିବି ନିଜେ ଦେଲେ ନୁହେଁ ମୁଁ ଅସ୍ତିତ୍ଵ
ହୃଦୟ ପାପୀ ପାବନ
ଦୋଷେ ଶିଳ ବୁଦ୍ଧନ
ନପାଇବାରୁ ତବ ଭୋଳ ନ ଅଛି ଶିଷ ?
ପାପର ପଥେ ଅବା ଗୁଣର ପଥେ ନଅ

—୨—

ହୃଦୟ ଦେ ବସୁନ୍ଧରା ମୁଣ୍ଡି-ମୁଣ୍ଡି ଉପଳ
ପିତୃତ୍ଵ ପିତା ଦେବତା କରଣୀ କରୁଣଳ
ନ ଦେଲେ ନିମ୍ନ ପୁରୁଷେ
ଶଗି ମୁଁ ଧୁଳୀ ବୁଣେ
ମିଶିବି ବାର ବାର ହୃଦୟ ବସୁନ୍ଧରା
ପିତୃତ୍ଵ ପିତା ଦେବତା କରଣୀ କରୁଣଳ ।

ମାନବିକତାର ଥାନ

କାହିଁରେ କିଶୋ ମାନବିକତାର ଥାନ
ମିଛରେ ପିନା ଲରେ ମାନବ
ଗାଇ ଶବ୍ଦମା ଗାନ ।
ଅନାଦି ସୁତ ସୁଦୂର ପାହୁ
ଧାର୍ମି ଧର୍ମ ନର
ଭସା ଚବେଳ ଶବ୍ଦ ଆଲୋକ
ଧରି ଚନ୍ଦ୍ରାର ହେବ
ପରୁ ପଲକୁ ହୋଇଲ ପାରି
ପ୍ରେମ ପତାକା ତୋଳ
ହୃଦୟ ହୃଦେ ମିଶାଇ ମୁଦେ
ଝେରବ ବୋଲି ଦୋଳି ।

ଚନ୍ଦ୍ରାପି ତାର ପାଶବ ବୁଦ୍ଧି
 ଅସୁସ୍ଥା ନେତ୍ର ନେତ୍ରକୁ ବୁଦ୍ଧି
 ଶକ୍ତି ପାଶେ ଜଣେ ନିଜ ପଦ
 ଗୋଲଲ ତାର ପ୍ରାଣ
 ପ୍ରମାଣ ମୋଡ଼େ କାନ
 ମନୁଷ୍ୟ ଚଳି ଚଳି ବ୍ୟଥା
 ନଳଲ ନେତ୍ର ଜ୍ଞାନ
 କାହିଁରେ ବିଶେ ମାନବିକତାର ଥାନ ।

—୨—

କାମ ନଷ୍ଟି ପଶୁ ପକ୍ଷୀ
 ବନେ ଗଗନେ ଗୁଣେ ।
 ଶାର ବୁଲନ୍ତି କାଳ ପାଇଁ
 ନାହିଁ ଶକ୍ତି ବା ମୁଖେ ।
 ଶବ୍ଦର ଗଳା— ମାନବ କିନ୍ତୁ
 ଶକ୍ତି ଚକ୍ରର ଗଣା
 ନପାଇ ମୁହଁ ଶୁଧାର ବୁଦ୍ଧି
 ଶକ୍ତି ପଡ଼େବା ଅଥା ।
 ଅଥୟ ହାତ ଉଠିଲେ କାର
 ପାଣି କାଠର ଉପେ ଝଙ୍କାର
 ବୃନ୍ଦ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ନରେ ଆବୁଲେ
 ପଦ କେ କଥା କହେ
 ଶତୋଞ୍ଜଳିଆ ଶବ୍ଦେ,

ମଣିଷ କୁହୁଁ ମଣିଷ ବୁକୁ

ହାଡ଼ ଉଲଟ ପାନ

କାହିଁକିର ବିଷୟ ମାନବଜଗତର ଧ୍ୟାନ ।

—୩—

ବହୁ ଯୁଗରୁ ଆଦିତ ରଖି

ନର ପ୍ରକୃତି ପାଶେ ।

ମୁକତି ଖର ଅମର କର

ଆତ୍ମିକ ଜନ ହାତେ

ମରତ କଲ ପରାଗ ଖୋସି

କୁହୁଁ କାଠି ନଟକ

କହୁଁ ଗାଥା ଲଗାଇ ନଳା

ରଖିଲ ଲବଣ ଡେଇ ।

ନିଆପି ଯେବେ କହୁଥା ହାସ

ଅଧର ଚଳେ କଲ ପ୍ରକାଶ

ମଣିଷ ଶବ୍ଦେ ଜାଣିବେନର

ପଡ଼ିଲ ଶବ୍ଦେ କେଉଁ

ମାଟିର ମୋହ ନେଇ

ଆତ୍ମା ବାଣି ବୁଝିଲ ନାହିଁ

ଆତ୍ମାର ସନମାନ

କାହିଁକିର ବିଷୟ ମାନବଜଗତର ଧ୍ୟାନ ।

ବଂଚି ବଂଚିବି କିଏ ?

*ମୃତ୍ୟୁକୁ ଯେତେ ଡରାନ୍ତି ନବନ

ମରଣ ସେନାକୁ ସେହୁ

ତା ନବନ ଭେଷା ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ବୁଲେ

କିଏ ବା ଟାଣିଛି ନେଇ ?

ଗର ବିହନ କୁସୁମ କେନ୍ଦରେ

କୁସୁମେକ ଫୁଟି ଲେଖା

ସେ କିରେ ମାନବ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ତଳେ

ମିଳେ ନାହିଁ ପାଇ ଲେଖା ?

ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଅଛ ଦେଖି ?

ମାନବ ନବନେ ମୃତ୍ୟୁର କଥା

କାହିଁ ତେବେ ନାହିଁ ଲେଖି ?

ସାମ୍ୟବାଦୀମଣ୍ଡଳରେ ଚଳିତ 'ଆକ୍ସର' ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନରେ ଲିଖିତ

ହେମ ଭିକ୍ଷୁକା ନଦରା ତାଳା

ପ୍ରତି ପ୍ରତ୍ୟାମେ ଅଛି

ସେହିନ ନୟ ପଦ୍ୟ ଧୂସ ପଦ୍ମ

ନୟନକୁ ଧେୟ ବନ୍ଧ ।

ତା ଘୋରେ ନୟନ ମୁଖ ପୁଣି ତ

ପଦ୍ୟ ଯେ ଚେନ ନୟନା

ତା'ର ପ୍ରତି ପୁଣି ଶୋଭ ପାଇନତ

ଭାବି ନୟ ମରଣ ବେଳା ।

ନେ ଦଳ ଭଜନ ବେଳେ—

ଅପ ଭଜାୟୁ ଚେତାର, ତାହାର

ବରଷ ପଦ୍ୟ ମନ

ପଦ୍ୟ ପଦ୍ୟରେ ଭବବାସ ମନ

ବରଷ ଯେ ପ୍ରତି ପାତ

ପଦ୍ୟ ମୁଖର ପଦ୍ୟ ପାଦର

ତାଳ ଗେନ ପ୍ରତି ।

ପଦ୍ୟ ମନ ପଦ୍ୟ ତାଳର

ବରଷ ବରଷ ଅନ

ମୁଖର ତାଳ ବରଷ ମନର

ବରଷ କାତର ବରଷ

ସେ ପ୍ରତି ମନର, ପ୍ରତି—

ମୁଖର ମନ ବରଷ, ଗେ—

ବରଷ ବରଷ ବରଷ ?

ସେବାକ

ଅନନ୍ତ ମହତ ପୁତ୍ର ଉଦାର ଧରଣୀ
 ମୁକ୍ତି ପ୍ରତି ଶୁଖ ଗନ୍ଧ ତା ପ୍ରତି ସରଣୀ ।
 ଦୁଃଖ ନୁହେଁ ଜନ୍ମ ଏଥି ପଡ଼ିବ ସମାଜେ
 ଦୁଃଖ ନୁହେଁ ଜନ ହୀନ ଭକ୍ଷା ଝୁଲି ପାତଳ ।
 ଦୁଃଖ ନୁହେଁ ପଥ ମୁଣ୍ଡ ଚୁଆ, ଅନଳିନ
 ଦୁଃଖ ନୁହେଁ ବାବୁଳର ଚରଣ ମର୍ଦ୍ଦନ ।
 ଦୁଃଖ ଖାଲି ଦୁଃଖ ଏବଂ — ଏତାହା ପ୍ରାୟ
 ମାନବର ଶ୍ରେୟାଞ୍ଜଳି ଉଚ୍ଚ ମତ ମତି ।

ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ

ଦୁଇଆର ଗଣ ଡର ଦୁଇଦାର ପଥେ—
 ଶୁଳକ ମାନବ ଆଜ ଗର୍ଭାନ୍ତର ମତେ,
 ଶିଶୁ ତା'ର ସମ୍ଭରତ, ପ୍ରଗଟର ତାନ,
 ସନ୍ତାନର ନାମେ ଅନ୍ତରକୁ ଟେକି ନାଳ,
 ପୃଷ୍ଠାରେ ମାରି ନାଚ ନୂତନକୁ ଖୋଳ
 ନବ ଆଗନ୍ତୁକ ପାଇଁ ସଜାଉଛି ଶ୍ରେଣୀ ।

ଆମେ ଯେ ହେଉଛୁ ନନ୍ଦୁ, ଓଥ କୁଣ୍ଡାଦପି,
 ଆଜ ଗଳ୍ପ ଧାଇଁ ତାକୁ ପାରିବାକ ଟିପି ?

ନନ୍ଦୁ ଗଳ୍ପ ଆମ ନାମ ଲେଖା ସନ୍ଧ୍ୟାପତ୍ରେ
 ଆସ ସଖା ଫେରି ପିବା ଆମ ପୂର୍ବ ଗନ୍ତ ।
 ବୃତ୍ତର ଯେ ଓଥେ ଆଜ ଧାଇଁଅଛି ଆମର
 ତାର ବେଳାରେ ଆମେ ଶୁଣିବା ପରବର ।
 ନବୀନତ ଅନୁସନ୍ଧ ପ୍ରଗତି ସମାଜ
 ଆମକୁ ଦେଖିବ ଆମର ଗଣନ ପୁସ୍ତକାନ
 'ମାଳାବତୀ ଅନ୍ତରାଳ'
 'ପୁଷ୍ପିବାଣୀ' ଶୁଣାଇବା ଆମେ ତା ବସନେ ।